

הארגונים החמושים בסוריה

מלחמת האזרחים שהחלה בסוריה בשנת 2011 הביאה לאורך השנים להיווצרותם של ארגונים חמושים רבים, הנבדלים זה מזה בתפיסת עולמם, באמונתם הדתית, בשאיפותיהם המדיניות והטריטוריאליזם ובגורמים הבינלאומיים שגייסו לתמיכה במאבקם.

לאור נפילת משטר אסד בסוריה ב-8 בדצמבר 2024 נפרסו כוחות צה"ל בהגנה נרחבת בגבול ישראל-סוריה, במטרה להגן על תושבי רמת הגולן והצפון מכל איום שעלול להופיע במרחב עקב חוסר היציבות האזורית. היכרות עם הארגונים החמושים המרכזיים הפועלים כיום בסוריה תורמת להבנת ההקשרים הרחבים של משימת צה"ל בהגנה בחזית הסורית ולחיזוק תובנת המשימה ורוח הלחימה בקרב המשרתים בסדיר ובמילואים.

היאת תחריר א-שאם

היאת תחריר א-שאם (هيئة تحرير الشام, ובתקציר HTS) הוא ארגון מורדים מוסלמי-סוני, הדוגל באידיאולוגיה סלפית-ג'יהאדיסטית. משמעות שמו, "הארגון לשחרור א-שאם", מעידה על שאיפתו לשחרר את מרחב א-שאם ההיסטורי – כינוי לאזור גיאוגרפי הכולל את סוריה, לבנון, ירדן וישראל – ולכונן בה מדינה אסלאמית הנשלטת לפי חוקי השריעה, ההלכה האסלאמית.

סמל היאת
תחריר א-שאם

בעבר פעל הארגון תחת השם ג'בהת א-נוסרה, ושימש כשלוחה הסורית של ארגון הטרור אל-קאעידה. בשנים האחרונות פעל מרכזו בעיקר באזור אידליב שבצפון-מערב סוריה. במאמץ לנתק את הזיקה הגלויה שלו לאל-קאעידה, לשפר את תדמיתו כלפי המערב, ולחזק את עמדתו מול ארגוני מורדים אחרים בסוריה, עבר הארגון 'מיתוג מחדש' בשנת 2017, והצליח לאגד תחתיו ארגונים קטנים רבים אחרים.

מנהיג הארגון אחמד חסיין א-שרע, המכונה אבו-מחמד אל-ג'ולאני, עומד בראשו מאז ייסודו תחת השם ג'בהת א-נוסרה. אל-ג'ולאני היה פעיל בכיר בארגון אל-קאעידה ובארגון המדינה האסלאמית (דאעש), אך בהמשך התנתק מהם ואף נאבק מולם במסגרת מלחמת האזרחים בסוריה. בתקופה האחרונה מנסה אל-ג'ולאני לשדר מתינות יחסית באמירותיו ביחס לפעילות הארגון, ביחס למיעוטים בסוריה, וכו'.

היאת תחריר א-שאם מוגדר ע"י ארה"ב כארגון טרור, ועל ראשו של אל-ג'ולאני הוטל פרס בסך 10 מיליון דולר.

הארגונים החלוצים בסוריה

צבא סוריה החופשי

צבא סוריה החופשי (الجيش السوري الحر) הוא קואליציה רחבת היקף של תנועות חמושות המתנגדות למשטר מפלגת הבעת' ולנשיא בשאר אל-אסד. הארגון הוקם בידי קצינים וחילים רבים שערקו מהצבא הסורי בראשית מלחמת האזרחים ומילא במהלכה תפקיד מרכזי בגיבוש והובלה של מאבק מאורגן להפלת משטר אסד.

הארגון מורכב ממספר יחידות, המייצגות זרמים ואינטרסים שונים במאבק. בין היחידות המרכזיות נמנות החזית הדרומית, הכוללת גם שבטים דרוזיים; צבא הקומנדו המהפכני, שאומן והוכשר על ידי ארצות הברית; והצבא הסורי הלאומי, אחד הכוחות החשובים בקואליציה. לצד זאת, הכוחות הסוריים הדמוקרטיים (SDF), המורכבים בעיקר מלוחמים כורדים וערבים, לעיתים שיתפו פעולה עם צבא סוריה החופשי, ולעיתים פעלו כנגדו.

סמל צבא סוריה החופשי

מייסד הארגון, ריאד מוסא אל-אסעד, שהיה קצין בכיר בחיל האוויר הסורי, היה בין הקצינים הראשונים שערקו מצבא אסד. לאחר עריקתו, הוא איגד כוחות רבים של עריקים ושל לוחמים ממגוון תנועות אופוזיציה, מתוך כוונה לייצר חזית מאוחדת להפלת המשטר. למרות ההבדלים האידיאולוגיים והאתניים בין הקבוצות המרכיבות את הארגון, צבא סוריה החופשי מחזיק באידיאולוגיה סונית מתונה. חזונו כולל הקמת מדינה דמוקרטית המושתתת על ערכי השוויון, הצדק וזכויות האדם, המנותקת משליטת משטר הבעת'.

הכוחות הכורדים

אוכלוסיית המיעוט הכורדי, המהווה כ-5%-10% מכלל האוכלוסייה בסוריה, נטלה לעיתים חלק בלחימה נגד צבא אסד, אך ברוב המקרים התמקדה בפעולות הגנתיות ובשמירה על האוטונומיה של כורדיסטן הסורית בצפון-מזרח המדינה. בין הכוחות הכורדיים הבולטים ניתן למנות את היחידות להגנת העם (YPG), הכוחות הסוריים הדמוקרטיים (SDF), וכן את יחידות ההגנה הנשית (YPJ), המורכבות מלוחמות כורדיות. עיקר פעילותן של יחידות אלו, שחלקן זוכות לתמיכה ולמימון מארצות הברית, התרכז במאבק נגד ארגון המדינה האסלאמית (דאע"ש) במסגרת קרבות שהחלו בשנת 2014.

סמל הכוחות הכורדים

כוחות המורדים הכורדים נמצאים במאבק מול כוחות מורדים אחרים בסוריה, על השליטה באזורים נרחבים בצפון-מזרח המדינה, סביב אזור נהר הפרת. גם כיום מתנהלים עימותים בין פלגי מורדים שונים על השליטה במרחבים אלו.

הארגונים החמושים בסוריה

عمليات الجنوب السوري

**סמל חדר המבצעים
הדרומי**

"חדר המבצעים הדרומי"

בימים שקדמו לקריסתו הסופית של משטר אסד, התאחדו קבוצות מורדים מקומיות בדרום סוריה, רובן של מוסלמים-סונים או של דרוזים, והקימו ארגון שפעל תחת השם "חדר המבצעים הדרומי". בין הקבוצות הבולטות שהיו שותפות להתארגנות, ניתן למנות את "חרכת רג'אל אל-כראמה" (תנועת אנשי הכבוד), "תג'מע אחראר חווראן" (איחוד משחררי חווראן), ו"לואא א-ג'בל" (חטיבת ההר). קבוצות אלו פעלו בעיקר במחוזות הדרומיים של סוריה - סוויידא - מעוז דרוזי מובהק, וכן בדראע ובקוניטרה - אזורים בעלי רוב סוני הסמוכים לגבול ישראל ברמת הגולן.

כוחות חמושים נוספים הפועלים במרחב הסורי

המדינה האסלאמית (לשעבר דעא"ש)

ארגון טרור סוני קיצוני, ממלא תפקיד מוגבל במלחמת האזרחים בסוריה, תוך לחימה נגד משטר אסד ושליטה בכ-3% משטחי המדינה, לפי ההערכות. הארגון, הרואה עצמו ככוח גלובלי, פועל במרחב מתוך שאיפה להקים ח'ליפות המובססת על ההלכה האסלאמית.

סמל המדינה האסלאמית

**סמל חטיבות
האימאם חוסיין**

המליציות הפרו-איראניות

שלוחותיה של איראן בסוריה, כגון חטיבות האימאם חוסיין וחטיבת אבו אל-פדל אל-עבאס, פועלות כחלק מהחזון האיראני להפצת האסלאם השיעי והרחבת השפעתה האזורית. יחידות אלו השתתפו בלחימה לצד משטר אסד ושימשו כלי מרכזי במאמצי איראן לבסס נוכחות צבאית ואידיאולוגית במרחב הסורי כחלק מציר ההתנגדות. על-פי דיווחים שונים, עם נפילת משטר אסד נסוגו חלקים ניכרים מכוחות אלו אל מחוץ לסוריה.

חיזבאללה

ארגון הטרור הלבנוני-שיעי לקח חלק פעיל במלחמת האזרחים בסוריה החל משנת 2014, תוך מתן סיוע צבאי ונוכחות קרקעית לצידו של צבא אסד. במהלך מבצע 'חצי הצפון' ספג חיזבאללה מכה קשה, וכתוצאה מכך התקשה לסייע למשטר אסד עם פתיחת מתקפת המורדים. עם נפילת המשטר, נסוגו כוחות חיזבאללה שהיו בשטח סוריה בחזרה ללבנון. בנוסף לסיוע שהעניק למשטר הסורי, הפעיל חיזבאללה שלוחה מבצעית בשם "תיק הגולן", הפועלת ברמת הגולן הסורית. שלוחה זו הוקמה במטרה להוות איום על ישראל מחזית נוספת.

